

Sygn. akt V CSK 475/13

POSTANOWIENIE

Dnia 9 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa P. K.

przeciwko X. Y. i S. W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 9 maja 2014 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 26 kwietnia 2013 r., sygn. akt I ACa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.), a obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został przez powoda uzasadniony ze wskazaniem na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), które powód przedstawił w formie pytań: 1) czy żądanie najemcy zapłaty przez wynajmującego kwoty pieniężnej stanowiącej równowartość uiszczonych czynszów najmu za okres, przez który lokal nie został mu wydany jest roszczeniem o zwrot nadpłaconego czynszu? oraz czy roszczenie to podlega przedawnieniu na podstawie art. 677 k.c. czy też termin przedawnienia ma być liczony według art. 118 k.c.? 2) czy art. 664 k.c. znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy nie doszło jeszcze do wydania najemcy przedmiotu najmu? 3) czy sąd apelacyjny może oddalić powództwo wskazując jednocześnie, że istnieją podstawy materialnoprawne do jego uwzględnienia, które w toku postępowania nie zostały wskazane ani przez strony, ani przez sąd pierwszej instancji, bez jednoczesnego wyartykułowania jakie to są podstawy?

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego wymaga przedstawienia problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 2001 r., I PKN 129/01, OSNP 2003, nr 18, poz. 436).

W postanowieniu z 23 marca 2012 r., II PK 284/11 (Lex nr 1214575), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne”.

Art. 677 k.c., na potrzebę wykładni którego powołuje się powód, przewiduje szczególny względem art. 118 k.c. termin przedawnienia roszczenia o zwrot nadpłaconego czynszu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2008 r., IV CNP 166/07, Lex nr 817538). Zagadnienia prawne sformułowane przez powoda zmierza do udzielenia odpowiedzi na pytanie, jak należy rozumieć pojęcie „nadpłacony czynsz”. Problem ten był już przedmiotem rozważań w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Ostatnio, w wyroku z 8 kwietnia 2010 r., II CSK 434/10 (Lex nr 1027169) Sąd ten wyjaśnił, że czynsz jest świadczeniem okresowym, spełnianym na podstawie umowy i może należeć się wyłącznie za czas jej trwania. Przed zawarciem umowy lub po jej rozwiązaniu nie może istnieć lub odpada obowiązek płacenia czynszu i gdyby strona bez nawiązania stosunku umownego lub po jego rozwiązaniu uiściła świadczenie nazwane „czynszem”, to wówczas nie byłby to „czynsz nadpłacony” lecz świadczenie nienależne. Świadczenie, które jest spełniane jako czynsz na podstawie ważnie zawartej umowy i w czasie jej wykonywania lecz w wysokości wyższej niż należna na podstawie łączącego strony stosunku prawnego jest czynszem nadpłaconym. Niewątpliwie zakresem tego pojęcia należy też objąć świadczenia czynszowe spełnione na rzecz wynajmującego, które nie mają ekwiwalentu w jego wzajemnym świadczeniu na rzecz najemcy, które powinny być spełnione w związku z łączącą te osoby umową najmu oraz takie, które nie znajdują pokrycia w okresie korzystania z przedmiotu najmu.

Odpowiedzi na pytanie, czy art. 664 k.c. znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy nie doszło jeszcze do wydania najemcy przedmiotu najmu, można poszukiwać w samej treści tego przepisu. Jest on bowiem podzielony na trzy jednostki redakcyjne (paragrafy), z których drugi wyraźnie nawiązuje do wad rzeczy w momencie jej wydania najemcy i wskazuje na roszczenie przysługujące najemcy, gdy wady rzeczy ujawniły się wówczas, natomiast paragraf trzeci tego przepisu za przesłankę doniosłą jego stosowaniu uznaje wiedzę najemcy o wadach rzeczy w chwili zawarcia umowy abstrahuje od chwili jej wydania najemcy. Paragraf 1 art. 664 k.c. określa uprawnienia najemcy, gdy rzecz najęta ma wady, które ograniczają jej przydatność do umówionego użytku. Z jego brzmienia wynika, że wady te mają być opisywane w relacji do umówionego użytku rzeczy, a zatem muszą być stwierdzone już po zawarciu umowy najmu, lecz dla jego zastosowania nie ma znaczenia, czy ujawnią się po wydaniu rzeczy najemcy, czy wcześniej; istotne jest tylko, żeby nastąpiło to w okresie związania umową.

O tym, jakie roszczenie procesowe ma być przedmiotem rozpoznania sądu decyduje powód, bo on formułuje żądanie pozwu i przedstawia okoliczności faktyczne, które mają przemawiać za tym, że może domagać się od pozwanego zachowania sprecyzowanego w żądaniu pozwu (art. 187 § 1 k.p.c.). Tak sformułowanym żądaniem sąd jest związany (art. 321 § 1 k.p.c.). W sprawie o świadczenie składają się na nie: oznaczenie повинного zachowania pozwanego w stosunku do powoda oraz podstawa faktyczna. Sąd jest związany podstawą faktyczną powództwa przytoczoną w pozwie, natomiast nie jest związany wskazaniem przepisu prawa, z którego powód wywodzi swoje uprawnienie do domagania się od pozwanego określonego zachowania się. W konsekwencji sąd może uwzględnić żądanie także na innej podstawie prawnej niż wskazana przez powoda, jeżeli tylko nie wykracza poza ramy faktyczne określone w pozwie.

Powód w niniejszej sprawie wskazał, że domaga się zasądzenia na swoją rzecz czynszu, który świadczył pozwanym, chociaż nie mógł korzystać z przedmiotu najmu. To świadczenie nazwał przy tym nienależnym. W uzasadnieniu wyroku z 7 maja 2009 r., IV CSK 523/08, Biul. SN 2009, nr 10, poz. 14, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że gdy wierzycielowi w danym przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przysługuje roszczenie oparte

na przepisach o odpowiedzialności kontraktowej, to może on dochodzić tylko tego roszczenia. Dopuszczenie możliwości dochodzenia także roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia lub nienależnego świadczenia podważałoby sens szczegółowych uregulowań stosunków obligacyjnych, uwzględniających ich specyfikę. Wewnątrz stosunków obligacyjnych nie jest w ogóle dopuszczalne konstruowanie roszczeń z bezpodstawnego wzbogacenia. Ten pogląd można uznać za ugruntowany w orzecznictwie. Został on też zaakceptowany przez Sąd, który wydał zaskarżony wyrok.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. orzeczono jak w postanowieniu.

[aw]